

JAUME AYMAR I RAGOLTA

**RELACIONS DE SANT JERONI DE LA
MURTRA AMB LES COMARQUES
GIRONINES**

ESTUDIS DEL BAIX EMPORDÀ
Sant Feliu de Guíxols, 2010
Volum 29 - ISSN 1130-8524

RESUM: El monestir de Sant Jeroni de la Murtra, al terme de Badalona (fundat el 1416 i amb comunitat monàstica fins el 1835) en el decurs de la seva història ha tingut relacions amb les comarques gironines i concretament amb el Baix Empordà, a través de llinatges que contribuïren a la seva construcció, de frares professors que excel·liren en fama de santedat o que destacaren en belles arts i d'altres que feren d'ermitans a localitats costaneres empordaneses.

PARAULES CLAU: cardenal, claustre, ermitans, jerònims, pintors, rei

El monestir de Sant Jeroni de la Murtra¹ situat a la serralada de Marina, avui terme de Badalona, al Barcelonès, antigament Pla de Barcelona, des de final del segle XV i, potser d'abans, ha estat relacionat amb la diòcesi de Girona i en particular amb el Baix Empordà, especialment amb Sant Feliu de Guíxols. Les relacions han vingut perquè alguns dels seus frares que han fet d'ermitans a les seves comarques, perquè hi han professat frares procedents d'aquesta població, perquè algunes famílies han tingut interessos en aquesta contrada i alhora en el cenobi, o perquè hi ha hagut artistes que han treballat al monestir i també en viles gironines com Palamós. Oferim aquests materials als estudiosos i els ordenem cronològicament sense cap pretensió de ser exhaustius.

EL CLAUSTRE

Les obres del claustre major de Sant Jeroni de la Vall de Betlem o de la Murtra havien estat començades abans de 1464. El 1478 la comunitat va contractar el mestre de cases Jaume Alfonso de Bae-

¹ Sobre el monestir de Sant Jeroni de la Murtra vegeu CUYÀS, J.M., *Resumen histórico del Monasterio de San Jerónimo de la Murtra*, Badalona, 1974 s/p; AYMAR, J., "El monestir de Sant Jeroni de la Murtra". *L'art gòtic a Catalunya. Arquitectura II. Catedrals, monestirs i altres edificis religiosos*. Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2003 p. 217-223; DÍAZ, C., *Bertrán Nicolau fundador de Sant Jeroni de la Murtra*, Monografies Badalonines n. 21, Badalona, 2006.

Fig. 1: Columnes de pedra de Girona del claustre de Sant Jeroni de la Murtra (segle XV).

na.² Les columnes del pis baix són fetes en pedra nummulítica de Girona. Per la *Crònica del Monestir* sabem que en el trienni de 1481 a 1483 en temps del priorat de fra Joan Feliu, els frares "*compraren molt cantons de pedra de Montjuich y'ls portava lo Monastir ab carretes y pagaren a un pica pedrer de Girona diset lliures per quatre columnes ab ses bases y capitell de pedra de Girona*".³ (fig. 1)

La primera notícia que trobem a l'Arxiu Diocesà de Girona és que es fa arribar als curats de la diòcesi l'orde de publicar l'excomunió contra els frares de Sant Jeroni de la Murtra que s'havien absentat del monestir el 26 de juliol de 1486.⁴

EL LLINATGE SETANTÍ (ABANS ACCETANTI)⁵

Els Setantí eren una família de mercaders originària de la ciutat italiana de Lucca establerts a Barcelona on catalanitzaren el seu cognom primitiu Accettanti. Jaume de Setantí (+ 1450) era considerat un dels mercaders més rics i influents de l'època que havia fundat una important societat pel comerç de draps amb Nàpols i Palerm. Es va casar amb Joana Ferrer; els seus fills, Guillem, Lluís i Francí, van intervenir activament en la política municipal i van ocupar diversos càrrecs. Els Setantí, com els Gualbes o els Fivaller, formaven part de la Biga en contra de Joan II.⁶ El 1466, el rei Pere IV, conestable de Portugal, havia donat en feu a Jaume Setantí el castell de Calonge (Baix Empordà) en agraïment a les aportacions econòmiques que aquest li havia fet. El 5 d'abril de 1468, el primogènit Joan d'Anjou, duc de Lorena, lloctinent del seu pare Renat, des del seu campament vora Empúries, va

2 MADURELL, J.M., "Los contratos de obras en los protocolos notariales y su aportación a la historia de la arquitectura (siglos XV-XVI)", *Estudios Históricos y Documentos de los Archivos de Protocolos*, I, Barcelona, 1948, p. 114-118.

3 CUYÀS, J.M., *Resumen histórico del Monasterio de San Jerónimo de la Murtra*, Badalona, 1974 s/p.

4 ADG. Llibre U-74 entre f. 61 i 62.

5 Sobre aquest llinatge vegeu: CORTÉS, C., *Els Setantí*, Fundació Salvador Vives Casajuana, Barcelona 1973. L'assentament d'aquesta família de Lucca a Barcelona per motius econòmics, i potser polítics, en els darrers anys del segle XIV, la seva dedicació al comerç de teles precioses i joies i altres aspectes és analitzat per SOLDANI, M.E., "Da Accettanti a Setantí, il processo di integrazione di una famiglia lucchese nella società barcelonense del Quattrocento". Cf. FERRER MALLOL, M.T., "La historia de Pisa y del Mediterráneo en los homenajes a la memoria de Marco Tangheroni", *Anuario de Estudios Medievales*, 37/2 julio-diciembre de 2007, p. 1057.

6 "Es tractava d'un grup de rendistes i de grans importadors, conservadors i immobilitistes per viure de renda, alguns procedents de famílies de mercaders com els Setantí, originaris de Lucca (...) i altres de la burocràcia reial com la família de l'escriptor Bernat Metge." Cf. *Història de Catalunya*, vol. III, p. 274.

confirmar als habitants de Sant Martí de Calonge les gràcies i els privilegis que ja els havia concedit el seu antecessor Pere IV, però el 20 de maig del mateix any va revocar la concessió perquè la va considerar perjudicial als drets del jove Carles-Antoni Setantí, a qui havia nomenat capità del Castell de Calonge. Carles-Antoni es va haver d'enfrontar amb la poderosa família calongina dels Vallmanya⁷, batlles de sac del castell i partidaris de Joan II i de Martí Guerau de Cruïlles, senyor del castell, segons es desprèn de l'ordre d'aquest monarca adreçada el maig de 1468 a Grau i Antoni Vallmanya, a fi que dintre d'un terme de quinze dies es presentessin davant del regent de Cancelleria, ja que Carles-Antoni *Setantí havia presentat pugna de pau i guerra contra ells. I en un altre document datat el 27 del mateix mes, concedeix al capità la tercera part de les rendes del lloc de Calonge, a fi de guardar millor el castell. I encara hi ha una tercera disposició a les autoritats perquè empresonessin els germans Vallmanya; així Setantí quedava amb les mans lliures.*⁸ Els Setantí van col·laborar també en la construcció de Sant Jeroni de la Murtra⁹ on tenien dues sepultures, una a l'antiga capella del Sant Crist, desapareguda, amb les restes de Lluís Setantí, i l'altra, encara ben conservada, al passadís que va des de la capella de Sant Sebastià a l'església major, on hi ha el seu escut amb una àliga i la inscripció: *SEPULTURA DE MOSSÈN MIQUEL CETANTÍ, CAVALLER. VAS DE JERONIMA COLL, MULLER SUA MXDLXXX.*¹⁰ Els Setantí també van tenir relació amb els Colom.¹¹

7 Cf. AYMAR, J., "Els Vallmanya, batlles de sac del Castell de Calonge", EBE, vol. 8 (1989) p. 139-148.

8 CANER, P., *La Vall de Calonge*. Sant Feliu de Guixols, 1983, p. 107 i n. 42.

9 Diverses famílies van contribuir a la construcció de Sant Jeroni de la Murtra, com ara els Sa Bastida, els Setantí o els Descoll. L'historiador local Joan VILASECA SEGALÉS a *Història general de Santa Coloma de Gramenet*, Barcelona, 1984 p. 243, defensa que a Santa Coloma hi ha un parentiu entre els Bastida, els Descoll i els Setantí. Hi identifica el Mas Setantí amb la Torre Ribera (després casa d'estiueig dels frares de la Murtra) i diu que el Mas Ça Bastida podria haver estat el Mas Planella, actualment Can Zam. (p. 243). És un tema molt suggerent, que caldria investigar.

10 CORTÉS, C., *Els Setantí*. Barcelona, Fundació Vives Casajuana, 1973.

11 CATALÀ-ROCA, P., *Quatre germans Colom, el 1462* (1976): el 19 d'octubre de 1449 davant d'Antoni Vinyes -notari molt vinculat a Sant Jeroni de la Murtra- Jaume Setantí havia nomenat Guillem-Joan Colom procurador seu a la ciutat de Saragossa. Posteriorment Joan-Miquel-Antoni Setantí va contraure matrimoni en primeres nupcies amb Margarita Colom i en segones amb Maria Colom. Cf. CATALÀ ROCA, P., *Els Colom de Barcelona, Colom i el món català*, p. 76.

PERE DE ROCABERTÍ, ERMITÀ

El 25 de maig de 1497 sabem de Pere de Rocabertí, de Sant Jeroni de la Murtra, que té llicència papal de fer d'ermità i ha escollit l'ermita de [blanc] de la baronia de Sant Llorenç de la Muga; presta jurament d'obediència canònica.¹²

FRA DAMIÀ MARRUFF, SASTRE I ERMITÀ¹³

Natural de Gènova. Va ser sastre a la comunitat de la Murtra on havia fet diversos terns. Vivia mercès a una aportació que li havia fet el rei Ferran el Catòlic. Després d'uns anys de professió, ja sacerdot, va demanar al pare general llicència per retornar a Gènova per tal de tenir cura de la seva mare i dels seus germans. Quan era allí va demanar un breu al papa per fer d'ermità i se'n va anar a Palamós a l'ermita de Nostra Senyora de Gràcia, fundada el 1506: "Quan el bisbe realitza la visita pastoral del 1517, la capella [de Nostra Senyora de Gràcia] ja s'ha construït i al seu interior, a part de l'altar major, hi ha un altar dedicat a sant Antoni i un altra al Roser. S'encarregava del seu manteniment, almenys des del 1517 el frare Damià Marruff de l'orde de Sant Jeroni de la Murtra."¹⁴

El maig de 1543, va convidar l'emperador Carles I que estava de pas per Palamós a dinar a l'ermita i aquest va quedar tan content de l'entrevista que li va donar una pensió de cent ducats. Durant aquesta estada, Carles escriví les seves instruccions al seu fill Felip II. Fra Marruff va retornar a la Murtra ja vell i cansat de la vida eremítica, on va fer una segona professió el 1551. Anava acompanyat d'un criat. Va fer donació de 600 ducats i va renunciar en favor de la comunitat a la pensió que tenia de l'emperador. Va morir el 1552.

FRA JAUME ROQUETA, PRIOR

Natural de Sant Feliu de Guíxols on degué néixer vers el 1485. Als divuit anys va ingressar a Sant Jeroni de la Murtra. Va tenir de mestre fra Benet Roseta "*de quien decían los viejos de aquel convento que si de alguno se pudo afirmar en la religión que era perfecto fraile*

12 ADG. Llibre 207 f. 23. Els Rocabertí era una família molt poderosa de l'Alt Empordà.

13 TRIJUEQUE, P., *Breu recull de la història de Palamós*. Palamós, 2000, p. 51.

14 SIGÜENZA, J., *Historia de la orden de San Jerónimo*. Junta de Castilla y León, 2000. Cap. XXVIII, p. 568.

y lleno de virtudes era esta rosa: tanta fragancia dejó con su vida en la memoria de sus hermanos".¹⁵ *Ja sacerdot era molt pobre, deia que la comunitat era la major riquesa, "varón de gran asiento y madurez, entero, cabal, para mucho y en el aspecto lo representaba y con él ponía respeto a todos los que le miraban"*.¹⁶ Va ser mestre de novicis, vicari i prior nou anys, és a dir, tres triennis. (1508-11; 1514-17; 1529-32). El 1531, essent prior, es concertà la germandat directament amb la cartoixa de Santa Maria de Montalegre, el prior de la qual era dom Llorenç Verra. Les paraules del cronista són ben eloqüents quant a la finalitat d'aquestes enteses: "*perquè se ajudassen los uns als altres ab oracions y sacrificis per a més prest gozar de la divina essència*".¹⁷ El 1553 la germandat fou establerta amb Escaladei, essent prior fra Pere Alzina.

Els frares de la Vall d'Hebron demanaren al General de l'Orde fra Roqueta per vicari i aquest els ho concedí i, després, el nomenaren prior d'aquell monestir. El P. Sigüenza explica el sofriment que li va portar acollir en aquella comunitat un noi sard, lletrat i músic que postulava el seu ingrés en el convent. Fra Jaume no ho veia clar, però per no contrariar la comunitat hi accedí. Un cop profès va demostrar que era "*inquieto, revoltoso, impaciente, malicioso y sobre todo incorregible*". Quan el van reprendre, ell va tramar un pla per assassinar el prior i va atemptar contra la vida de fra Roqueta. Al mal frare el van enviar a la casa general a San Bartolomé de Lupiana on fou sentenciat a presó perpètua i tancat en un soterrani a Guadalupe. Quant a fra Roqueta, perquè millorés de salut, el retornaren a la Murtra on es va recuperar de manera miraculosa. No va deixar de pregar pel frare que va intentar occir-lo i aquest es penedí i confessà la seva culpa a Guadalupe, on morí havent rebut l'eucaristia i la unció dels malalts. Fra Roqueta fou elegit prior per quarta vegada. "*Estando ya muy viejo se le hicieron algunas llagas en las piernas de un humor maligno y hediondo. Aquí se echó de ver su mucha paciencia y también el gran amor que le tenían sus hijos. Eran ventidós en el convento y a todos había criado y dado el hábito*".¹⁸ Va morir santament.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ SIGÜENZA, J., *Historia de la orden de San Jerónimo*. Junta de Castilla y León, 2000. Cap. XXVIII, p. 568.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Hem tractat la seva figura a AYMAR, J., *Ermittans jerònims...*

FRA MATEU BLANC, ERMITÀ I PRIOR¹⁹

Nasqué a Riudarenes (la Selva) vers el 1498. El 1518 prengué l'hàbit al monestir de Sant Jeroni de la Murtra. El 1530 va ser elegit vicari de la comunitat succeint fra Gaspar Fonte Arnao, que acabava de morir. Va estar d'hoste al convent de Santa Engràcia de Saragossa on féu d'ermità. El 1532 fou elegit prior de la Murtra. En el seu temps van entrar nous frares al monestir. Quan feia només tres setmanes que havia estat confirmat en el càrrec, el 5 de març del 1532, va convocar capítol, en què va proposar de reprendre les obres de l'església conventual i encarregar la seva direcció al mestre d'esglésies Tomàs Barça, del qual parlarem. Potser en la seva elecció hi va intervenir l'ermità jeroni de Palamós fra Damià Marruff, del qual ja hem parlat. El 1538 els frares de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron que coneixien la prudència i la fama de santedat de fra Mateu l'anaren a buscar i l'elegiren prior. Cansat de fer compliment als visitants, demanà permís al papa Pau III perquè secretament l'autoritzés amb el mateix hàbit i sense obediència a l'Orde que pogués viure en alguna ermita posada en un lloc desert. Així és com va fer d'ermità a Sant Sebastià de la Guarda (Palafrugell) on passà set anys dedicat a la meditació, l'oració i la lectura de la Sagrada Escripura. La seva anomenada es va estendre per tota la comarca. El bisbe de Girona, Joan de Margarit (1534-1554) (cal no confondre amb els seu homònim, el cardenal Margarit i Pau), anava a cercar-hi consell i el convidà a predicar pels pobles del voltant. L'ermita fou destruïda amb motiu de l'atac de Barba-roja. En el trienni 1548-1551 feia d'ermità a Blanes i rebé la visita del prior de la Murtra, fra Agustí Sumes, que havia aprofitat per anar a buscar blat a l'Empordà. Fra Mateu va retornar a la Murtra el 25 de març de 1551 on morí en el trienni de 1554-1557 sense tenir malaltia i en olor de santedat.

FRA PERE DE VILASECA

Natural de Girona, fill de pares nobles originaris d'aquella ciutat. Als vint anys, segons Sigüenza, *"oído el buen nombre de la casa de Belén de la Orden de San Jerónimo, quiso recibir en ella el hábito al tiempo que andaba más puesto en sus estudios y estaba adelante*

¹⁹ MARTÍN, G. - YEGUAS, J., "La portalada de llevant de l'església de Santa Maria de Palamós", *Revista del Baix Empordà*, 27 [2009] p 20-25. Agraïxo a aquests dos investigadors les similituds que han pogut establir amb elements arquitectònics del claustre de Sant Jeroni de la Murtra.

en ellos". Segons el mateix historiador, el temptador "*pùsole en el pensamiento dejase esta orden y se pasase a la Cartuja, donde podría hacer vida de más perfección, traer cilicio siempre, no comer carne jamás, silencio perpetuo, clausura extremada y al fin sepultarse vivo en todo cuando tiene de gusto la carne, como se practica en aquella santa religión*". La vigília de marxar emmalalti i el vicari el va visitar i, quan fra Vilaseca se li va obrir i li va explicar el seu propòsit, amb arguments convincents, aquell el va fer dissuadir. Morí a la Murtra després de quaranta anys de vida religiosa.

TOMÀS BARÇA, MESTRE DE CASES OCCITÀ

Està documentat entre 1514 i 1547. El 1514 apareix esmentat en una carta de pagament efectuada per Vicent Orrit, pèrit en lleis i conseller del rei per l'obra d'una pica de pedra destinada al monestir de Valldonzella de Barcelona. Entre 1521 i 1525 era a Palamós. Treballava amb ell el mestre de cases Joan Prats d'aquesta vila. Eren membres de l'equip Antoni i Ramon de Fronyac, procedents d'Eynar de Carsí del Regne de França. Són els autors de la portalada de llevant de l'església parroquial de Santa Maria de Palamós. Entre 1526 i 1533, Barça va construir el temple parroquial de Sant Iscle i Santa Victòria de Dosrius. A partir de 1536 treballa a l'Estudi General de Barcelona que estava a la part alta de la Rambla, a l'indret conegut com a Pes de la Palla, del qual només es conserven l'escut de la façana (al Paraninfo de l'actual edifici de la universitat) i sis escultures de gàrgoles que representen monstres diversos i que es conserven al MNAC. La primera pedra d'aquest Estudi General fou beneïda pel bisbe Joan de Miralles, auxiliar del de Barcelona, que està sepultat al presbiteri de l'església conventual de Sant Jeroni de la Murtra. El 1537, a la mort de Pau Mateu, Tomàs Barça va esdevenir mestre d'obres del Palau de la Generalitat, a Barcelona. En aquest període i amb la intervenció puntual d'Antoni Carbonell va realitzar el condicionament del Pati dels Tarongers. Al pati gòtic: vestibul d'accés a la Cambra Daurada (1539-1541), Llotja de Ponent (1540-1544), revestiment en marbre del paviment (1545), Llotja de Llevant (1545-1547), gàrgoles i portes de comunicació. El 1540 va

fer obres de reforma i ampliació de l'església conventual de Sant Jeroni de la Murtra, sufragades pel duc de Cardona.²⁰

LA FAMÍLIA PAU

Els Pau foren bisbes de Girona. Bernat de Pau i de Foixà (Banyuls de la Marenda, 1394 - Girona, 1457) pertanyia al llinatge de cavallers dels Pau, originari de l'Alt Empordà. Era fill de Joan de Pau i Rubió, senyor de les Abelles. El seu nebot Joan Margarit i de Pau va ser també bisbe de Girona així com un destacat humanista, del qual parlarem més endavant. Bernat es va doctorar en dret i l'any 1417 va ser nomenat canonge de la catedral de Girona. El 1424 fou vicari general del bisbe Andreu Bertran (1420-1431), càrrec que va compaginar amb el de gran ardiaca de la catedral de Santa Eulàlia d'Elna. El 1436 va ser nomenat bisbe de Girona. El mateix any va signar un decret, confirmat a l'any següent al Concili de Basilea, que determinava que únicament podien ser canonges de Girona els fills de nobles. L'any 1444 es va traslladar a Roma on va residir durant dos anys i mig. El 1450, ja de retorn a Girona i amb la salut deteriorada, va nomenar auxiliar. Va morir l'any 1457. Bernat de Pau va ser qui va ordenar la construcció de la capella de Sant Pau de la catedral gironina, capella en què va ser enterrat i on figura el seu escut amb un paó. A més, va encarregar la decoració de l'altar major, així com la construcció de les piles baptismals. Es va oposar als esforços de la Corona per tal d'aconseguir una emancipació gradual dels remences.

Del mateix llinatge fou Berenguer de Pau i de Perapertusa (Pau, Alt Empordà - Nàpols, 1506), que va fer els estudis a Lleida entre 1475 i 1478. El 1468 havia estat nomenat canonge de Girona. Fou el darrer bisbe d'aquesta diòcesi elegit pel capítol catedralici el 1486. En el sínode de 1502 va disposar que les parròquies portessin llibres de baptismes i va limitar l'arrendament de càrrecs pastorals dels titulars a preveres suplents. El mateix any va fer imprimir el ritual diocesà. Fou enviat en ambaixada a Nàpols on morí.²¹

Del mateix llinatge d'aquests dos bisbes (si més no, comparteixen el mateix escut) era Jaume Pau (Barcelona ? - 1466), fill de Pere Pau, canceller de l'Estudi de Medicina i metge particular de la reina Maria, esposa d'Alfons IV. Doctor en ambdós drets fou conse-

²⁰ DHEC, vol. III.

²¹ ACA, Monacals d'Hisenda. Llibre de priors, p. 62.

Fig. 2: Possible retrat de Jaume Pau al claustre de Sant Jeroni de la Murtra.

ller d'Alfons el Magnànim i de Joan II. Fou empresonat per les institucions de la terra el 1461 durant la revolta en defensa de Carles de Viana. Diu el cronista de Sant Jeroni de la Murtra, fra Talet, que un benefactor de nom Jaume Pau mort el 1466 va ser enterrat a l'esmentat monestir en el tercer priorat de Jaume Planes.²² Sobre Jaume Pau escriu Pere Miquel Carbonell: "Fou un jurisconsult extraordinàriament eximi, molt celebrat en les Espanyes i a Itàlia amb una gran fama i entre tots els de la seva professió en aquest meu temps, segons el meu parer el més il·lustre (...) Fou d'una vida en tot moment de màxima integritat i es va distingir per la seva caritat, en la conversa fou molt amè, breu, elegant, enginyós i clar. Gràcies a l'elegància del seu talent i de la seva ciència va ser jutge a les Balears durant quatre anys. Joan II, rei d'Aragó, va servir-se del seu consell molt prudent amb gran diligència i fou honorat per aquest mateix rei amb una extraordinària veneració. Va endinsar-se en els estudis d'humanitats. Va confegir amb brillantor un enorme volum de postil·les al Dret Romà amb notable agudes intel·lectual i amb una meditada equitat, digne de ser respectat, a partir del qual es va guanyar una gran fama de Dret Romà. La majoria de les postil·les d'aquest egregi Jaume Pau, Bartomeu Veí, comentador de lleis i baró baleàric molt prestigiós, va fer que fossin transcrites pel docte escrivà Jaume García, prefecte en l'Arxiu Reial a la ciutat de Barcelona l'any de Crist 1475. Va morir a Barcelona els idus de juny de l'any de la Salvació de 1466 sota el pontificat de Pau II i el regnat de Joan II d'Aragó. D'ell algun dels poetes llorejats va escriure l'epigrama següent no mancat d'elegància que penso que ha estat pres dels antics: "Aquí està enterrat Jaume Pau, el qual fou la glòria del Dret/ Civil, un gran honor en el món/ El ploren la casa Paulina, la Cúria del Rei/ el plora arrabassat d'ella mateixa el seguici dels estudiosos/ Ploren a més aquest, semblant al qual no en van oferir cap/ els antics segles ni potser n'oferiran un com ell els segles futurs."²³ (fig. 2)

Jaume era pare de Jeroni Pau i Coll (Barcelona, 1458-1497), "el més gran humanista català del segle XV". Jeroni estudià ciències jurídiques a Montpeller, Bolonya i Perusa i esdevingué també doctor en dret civil i canònic. La seva carrera a la cúria romana, sota la protecció

22 Aquest epitafi que Pere Miquel Carbonell va veure ja no es conserva a Sant Jeroni de la Murtra, potser va desaparèixer en algunes de les destruccions del segle XIX o quan a final d'aquesta centúria les dames de la colònia d'estiuejants van fer treure les làpides de les tombes del claustre.

23 ACA, Llibre de priors, p. 188.

del cardenal Roderic de Borja, començà amb el càrrec d'abreuador (1479), continuà amb el de corrector de butlles (1486) i culminà amb la dignitat de cambrer, familiar i bibliotecari del papa Alexandre VI. Els seus emoluments provingueren de les canongies de Vic i de Barcelona, on retornà, malalt, al 1492. Fruit de la seva experiència curial fou la seva *Practica Cancellariae Apostolicae* (1493), reiteradament reeditada. Però el seu principal propòsit era el conreu de la filologia, especialment llatina, i l'estudi dels clàssics, que el portà a mantenir contactes i correspondència amb molts humanistes italians i a compondre *De fluminibus et montibus Hispaniarum* (c. 1491), *Barcinona* (1491) i altres escrits menors en prosa, com una llarga *Epistula de Hispaniarum uiris illustribus*. En vers, és autor d'epigrames i d'un panegíric en honor de sant Agustí. A través de les seves relacions amb Pere Miquel Carbonell, cosí seu que l'anomena "lo magnífich misser Hierònym Pau", Bartomeu de Veí i altres, estimulà l'activitat d'un cert humanisme barceloní. Un germà seu era Jaume Pau i Coll, del qual el cronista de la Murtra també fa referència com a enterrat al monestir²⁴ en el vuitè trienni de Galceran Agustí de Gualbes. Al claustre de Sant Jeroni de la Murtra trobem l'escut de la família: un paó reial. (fig. 3)

EL CARDENAL JOAN MARGARIT I PAU

Joan Margarit i Pau (Girona, 1422 - Roma, 1484), humanista,²⁵ nebot de Bernat de Pau, fou ambaixador enviat per Joan II al papa Pius II al congrés de Màntua per als afers de la croada contra els turcs i de la política de la corona d'Aragó a Itàlia. Nomenat bisbe d'Elna (1453-1462), tot i que residia habitualment a Perpinyà, el 1460 ja havia concedit quaranta dies d'indulgència a la imatge del Sant Crist venerada a Sant Jeroni de la Murtra.²⁶ Intervingué en les corts de Barcelona de 1454 a 1458 amb un discurs memorable. El rei Joan II el va premiar amb la mitra de Girona. Fou preceptor del fill d'aquest, Ferran d'Aragó, i li adreçà la *Corona regum*, un tractat humanístic escrit en llatí dedicat a l'educació del futur rei Catòlic. Joan Margarit construí el seu discurs partint d'un dels símbols més emblemàtics de la monarquia, la corona. Efectivament, al voltant de la significació de la corona reial, articulà el seu pensament polític

24 Vegeu el ben elaborat catàleg de l'exposició "El bisbe Margarit i la seva època", Fundació Caixa de Girona, 2006, amb articles de Mariàngela VILALLONGA, Lluís LUCERO, Isabel SEGARRA i Joan MOLINA.

25 FONT I CUSSÓ, 172.

26 SEGARRA, I., *op. cit.* p. 19.

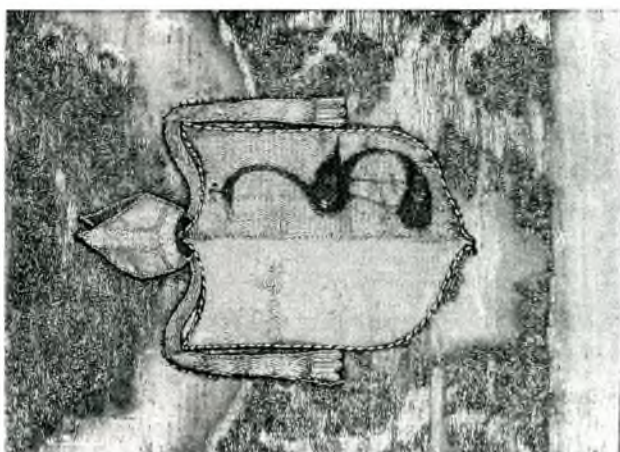

Fig. 3: Escut del bisbe Bernat de Pau al sepulcre de la catedral de Girona (c. 1455 -1465). Escut del cardenal Margarit i Pau al seu frontal (tela de lli brodada amb sedes i vellut, c.1470 - 1475; Girona, museu de la Catedral). Escut de la família Pau al claustre de Sant Jeroni de la Murtra (c.1478). En tots tres casos hi veiem el paó reial.

Fig. 4: Retrat del cardenal Margarit al seu frontal. Possible retrat del cardenal Margarit en el claustre de Sant Jeroni de la Murtra: són visibles les margarides de la mitra i del fermall de la capa pluvial.

i moral que el portaren a traçar un programa pedagògic per al príncep mitjançant el conreu de les virtuts. “Margarit ofereix a Ferran una corona formada per trenta pedres engastades, cadascuna de les quals simbolitza una virtut necessària al governant, sia virtut moral, cardinal, heroica o teològica.” La seva testa apareix probablement en una de les mènsules del claustre de Sant Jeroni de la Murtra. A la mitra, hi porta dues margarides i també al fermall de la capa pluvial. Com hem vist, els seus familiars per línia materna, els Pau, estigueren vinculats al monestir. És versemblant que la comunitat, havent volgut enaltir el 1491 la figura del rei Ferran posant la seva testa en pedra a l’ala de ponent del monestir, també hagués volgut immortalitzar el seu preceptor que, recordem-ho, havia visitat també el cenobi. (fig. 4)

FRA MONTSERRAT CAXA

Frare, fill de Sant Feliu de Guíxols, professà durant el trienni de 1557-1560 a Sant Jeroni de la Murtra. Arribà a ser diverses vegades vicari i procurador del monestir.²⁷

²⁷ En dona notícia GIRALT, C. – JUNYET, R. – PLANS, S., *El retaule del Roser de Sant Martí de Tous. Fra Damià Vicens i la pintura a la sostvegueria d’Igualada a la darrereria del segle XVI*. Sant Martí de Tous, 1998, p. 83 n.18.

FRA DAMIÀ VICENS, PINTOR²⁸

Damià Vicens nasqué a Sant Feliu de Guíxols el setembre de 1551 i fou batejat el dia 29 a l'església parroquial. Era fill del mariner Miquel Vicens i de la seva muller, Elisabet. Amb els anys va arribar a ser un pintor molt prolífic l'obra del qual està en bona part perduda. Durant els anys inicials de la seva carrera se'l troba associat amb el pintor Joan Mates que el 1570, a la mort del seu pare Nicolau, es va fer càrrec del retaule del Roser de l'església parroquial de Sant Feliu de Guíxols. Una altra de les obres que van realitzar junts va ser el retaule de l'església parroquial de Santa Maria i Sant Nicolau de Calella i el retaule de la Coronació de la Verge per a la Catedral de Barcelona (avui desaparegut). En el trienni 1582-1585 van professar sis frares al monestir de la Murtra, dels quals quatre eren de la vila de Sant Feliu de Guíxols: Joan Riera²⁹, Francesc Morell, fuster i mestre examinat a Barcelona, Narcís Vergés –del qual parlarem– i Damià Vicens. Uns dies després prengué l'hàbit per corista i entrà a formar part de la comunitat on va professar el 8 de setembre de 1585. Mentre era novici pintà un sant Jeroni penitent, un portapau per al bisbe d'Urgell i també les estacions del claustre que foren acabades i col·locades al seu emplaçament el 1585. Aquells anys es va planejar la idea de renovar l'altar major de l'església conventual que fou encomanat a fra Vicens, així com els de la capella de sant Miquel (1595-1603), el dels tres diaques, Vicenç, Esteve i Llorenç per a l'anomenada capella nova i el del Capítol, amb l'ajut de tot un equip d'operaris. El 1591 fou ordenat sacerdot. Entre el 1595 i el 1596 pintà a la Murtra les taules del retaule del Roser per a l'església de Tous. Podríem preguntar-nos si el primer destí d'aquest retaule era la capella del Roser de Sant Jeroni de la Murtra i si, posteriorment, va ser traslladat a aquest indret on els jerònims eren senyors jurisdiccionals. També cabria que fra Damià fes dues rèpliques, l'una per Sant Jeroni i l'altra per a Tous. A la signatura es llegeix clarament: "En la Murtra i 1596."³⁰ Les taules conservades són Naixement, Epifania, la pregària a l'hort de Getsemaní, el Davallament de la Creu

28 GIRALT, C. – JUNYET, R. – PLANS, S., *op. cit.*

29 El 1602 Joan Riera, religiós del convent de Sant Jeroni de la Murtra, firma rebut a Miquel Palmerola de 60 lliures, part de les 127 per les quals havia comprat certa quantitat de blat. Cf. ADG. D-255 fol.143

30 GIRALT, C., *op. cit.* p. 87-88.

i la Resurrecció. Tots ells misteris del rosari, llevat el de l'Epifania, que això no obstant forma part dels populars goigs de la Mare de Déu: *"Com los reys devots sentiren / del roser la gran olor / ab lestel ensemps partiren / per adora lo Senyor / y trobaren cert lo ver / de Balan la prophesia / com vostra merce tenia / en los braços lo roser."*³¹ Crec que fra Damià va prendre com a models per a sant Josep i els Mags d'Orient els propis frares o ermitans del monestir. Va visitar també les pintures del retaule major de l'església parroquial de Sant Andreu de Llavaneres, pintades per l'italià Cèsar Corona i feu la traça a partir de la qual Joan Baptista Tòscano havia de policromar el basament de pedra sobre el qual s'assentava el retaule.

Sobre la intervenció de la comunitat jerònima en el programa iconogràfic del retaule major de l'església conventual de la Murtra, en el *III Llibre dels actes capitulars* hi ha un text interessant: *"proposo nostre pare prior en que postura volian que fes lo nostre pare Sant Hyeronim que ha de estar en lo retaule de la capella maior y que historias pintarian en los quatre taulas que y ha de haver de pintura. La maior part fou de parer que nostre pare Sant Hieronym estigues a la penitencia; y que los dos taulons que aven de estar als costat de la nativitat fossen de la adoracio dels reys y de la vinguda dels pastors; y les altres dos que han de estar als costats de nostre pare S. Hieronym fossin histories sues las que pareguessin millor al pare fra Damià, com no fos ninguna de las que representa com fou assotat."*³²

El 1604 fra Vicens feu "lo retaule de nostra Senyora"³³ i, després d'aquesta data, se li encarrega un nou Sant Sopar per al refectori, col·locat davant de les pintures del tester.³⁴ El 1608 va contractar les pintures del retaule del Roser de l'església parroquial de Santa Maria de Miralles (Anoia). Els guanys obtinguts de les pintures realitzades per fra Damià eren per a la comunitat i era aquesta la que establia els contractes a través d'un representant nomenat pel prior. A causa d'això, fra Vicens es veié obligat a demanar permís al pare general de l'orde, fra Pedro de Santiago, per poder quedar-se amb part dels guanys per tal de poder ajudar econòmicament la seva família i poder dotar les seves nebodes, coses que li foren concedides

31 TAIX, J., *Llibre dels miracles de Nostra Senyora del Roser y del modo de dir lo Rosari o Psaltiri de aquella*. Estampat: Sebastià de Cornellas, Barcelona, 1597 p. 44. GIRALT, C., - JUNYENT, R., - PLANS, S., *op. cit.* p. 112, nota 3.

32 ACA. Monacals d'Hisenda 3834, fol. 11v.

33 CUYÀS, J.M., *Notes d'història...* Cf. GIRALT, C., *op. cit.* p. 97 n. 51.

34 GIRALT, C., 99.

amb l'aval de la seva comunitat. El pintor cartoixà fra Lluís Pasqual Gaudin i Francesc Ribalta cridaren fra Damià per visurar les pintures que Ribalta havia realitzat en la cúpula de la capella de Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Barcelona. Fra Damià Vicens morí a Sant Jeroni de la Murtra el 30 d'agost de 1612, quan encara no havia acomplert 61 anys.

FRA NARCÍS VERGÉS, PRIOR

Natural de Sant Feliu de Guíxols. Era cunyat del pintor Joan Mates, mestre de Damià Vicens.³⁵ Fou sis vegades prior de Sant Jeroni de la Murtra.³⁶ Confirmat el 1604, l'any següent rebé al monestir Hèctor Pinatello, duc de Montlleó i virrei de Catalunya.³⁷ I també l'ardiaca de Santa Maria del Mar, Francesc Olivó d'Auvèrnia que fou acollit a la planta noble de la torre (que després seria cel·la prioral) i es va oferir per pagar un pont de fusta que posés en comunicació la torre amb la resta de l'edifici i la comunitat ho va aprovar. De primer el va fer de fusta com estava previst i al cap de poc temps d'obra. Féu també una escala de cargol que comunicava la planta baixa de la torre amb la planta noble i manà arreglar algunes habitacions. El 1607 la comunitat acollí a l'Obra Nova mossèn Jaume Ramon Vila i de Ortíz (Barcelona, s. XVI-1638), capellà barceloní que era anomenat "el bisbe del Raval" per la fama que assolí en aquella barriada. A la Murtra, Vila hi va escriure el seu important *Tractat d'Armoria* o heràldica, un manuscrit en quatre volums de foli major, il·lustrats, que posteriorment havia de ser molt consultat pels heraldistes. Acostumava a pujar al monestir dues o tres vegades l'any i tenia el rar privilegi de menjar amb la comunitat al refector. A l'Obra Nova tenia una cel·la amb oratori i es va fer construir una tribuna sobre la capella de la Concepció, per poder seguir l'Ofici Diví amb els religiosos. En morir va cedir al monestir la seva valuosa biblioteca.³⁸

El 1608, com a ecònom del monestir, fra Vergés va signar la capitulació amb els jurats del terme del castell de Miralles perquè

³⁵ GIRALT, C., p. 83 n. 18.

³⁶ FONT I CUSSÓ, J., 62 articles, Badalona, 1980, p. 205.

³⁷ Id. 210.

³⁸ AYMAR, J., "La biblioteca del monasterio de Sant Jeroni de la Murtra" a LA ORDEN DE SAN JERÓNIMO Y SUS MONASTERIOS, Actas del Simposium (II), San Lorenzo del Escorial, 1999, p. 700-701.

el seu paisà, fra Damià Vicens, pintés les escenes del retaule del Roser, la imatge del retaule i el tabernacle per dur la imatge en les processons i dos crucifixos.³⁹ El mateix any fra Vergés signà àpoca de cinquanta lliures per la feina feta per l'artista. El 1618, durant el tercer trienni de fra Narcís, prengué l'hàbit fra Miquel Vinader que, essent encara novici, fou sorprès a l'hora del silenci quan volia agafar un niu de pardals. El mestre de novicis el va reprendre i ell, per por de les penitències que li podrien imposar, es fugà del monestir, es va fer navegant, fou capturat pels corsaris, durant tretze anys fou condemnat a servir a galeres i, finalment, fou rescatat i desembarcà a Sevilla on es va trobar alguns mercaders barcelonins als quals manifestà el desig de tornar a Catalunya a peu i els va preguntar pel monestir.⁴⁰

En temps de fra Vergés hi havia un *modorro* tan gran a Catalunya que en tres mesos moriren més de dues mil persones. El Santíssim sortia al matí i no tornava fins al vespre i les campanes deixaren de tocar a morts per no espantar la gent. Afegeix el cronista del convent: "devem donar gracias al Senyor perquè (sent tant com lo dit mal) no se comunicà a est Convent."⁴¹

LLIBRE DELS SECRETS D'AGRICULTURA

Francisco Zamora (Villanueva de la Jara, 1757-1812), autor del *Diario de los viajes hechos en Cataluña*, pujà a la Murtra el 15 de maig de 1787 i veié a la biblioteca monàstica un exemplar del *Llibre dels secrets de agricultura, casa rústica i pastoril de fra Miquel Agustí prior del Temple de la fidelíssima vila de Perpinyà de la religió de l'Hospital de Sant Joan de Hierusalem, natural de la vila de Banyoles*, editat a Barcelona el 1617.⁴²

39 GIRALT, C., *ibid.* p. 99.

40 FONT I CUSSÓ, *op. cit.*, p. 205-206.

41 Llibre Segon dels Actes Capitulars, citat per CUYAS, J.M., a *Amistad* n. 85, maig del 1977.

42 AYMAR, *op. cit.* p. 705.

FRA MIQUEL DE GRANOLLERS, VIDENT, MÍSTIC I MÚSIC⁴³

Natural d'Hostalric. Aprengué música: tocava el baix i el fagot. Demanà l'hàbit a fra Narcís Vergés, prior de la Murtra i aquest el considerà digne. Era molt devot de la Verge Maria i de Santa Anna. Ja profès, es retirava a l'ermita de Sant Onofre propera a Sant Jeroni. En l'espessor del bosc, tenia amagada una creu gran i pesada, una corona d'espines, una bardissa i una soga d'espart cru i amb aquests atributs de penitent i "*con los pies descalzos caminaba sobre las espinas, cambroneras y abrojos hasta la ermita de San Onofre, en donde tenía un gran rato de oración y después volvía a bajar de la misma manera hasta el lugar donde dejaba ocultas las insignias e instrumentos de su pasión*".⁴⁴ Asceta, fou infermer del monestir durant vint-i-tres anys i va tenir la farmàcia ben proveïda. A la seva cel·la, hi tenia unes canyes per a instruments musicals.⁴⁵ En una ocasió, estant en oració, va tenir una singular visió "*dudando sobre los escritos de la iluminada Doctora y M. Santa Teresa de Jesús, se fue a la capilla que llaman del Santo Cristo, pasóse en oración fervorosa pidiendo a la madre soberana consuelo de afligidos le declarase la verdad: apareciósele luego María Santísima y arrodillada a sus pies la Santa M. Teresa de Jesús; reprendióle la augustísima Reina de los Cielos su incredulidad y con esto quedó pacífico y tranquilo de espíritu*".⁴⁶ Tenia també arravataments místics al refetor i una nit se li aparegué la Verge a la cel·la acompanyada de santa Agnès i santa Caterina de Siena, segons va explicar al seu amic Miquel Joan Rossell, ciutadà honrat de Barcelona. Rossell dubtava de fer-se monjo, però el P. Granollers després de pregar el va dissuadir i li va dir que el seu estat devia ser el matrimoni. Segons el cronista, Rossell es va casar, va tenir nou fills dels quals set van ser eclesiàstics. Estant d'hoste a la casa Coll de Lluís, al Vallès, fra Miquel va viure també un èxtasi i d'altres fets prodigiosos que serien llargs de ressenyar. Molts malalts de cos o d'esperit acudien a la seva cel·la esperant ser guarits o exorcitzats, com ara la senyora Caterina Llinàs a qui fra Miquel va dir que s'encomanés al Sant Crist "*y tinges fe y esperansa que sa*

43 NÚÑEZ, J., *Quinta parte de la Historia de la Orden de San Jerónimo (1676-1777)* (Biblioteca Real, Ms. J.I.9). Edición e introducción de Fco. Javier CAMPOS, OSA. Instituto Escorialense de Investigaciones Históricas y artísticas n. 15, San Lorenzo del Escorial, 1999. p. 56-74.

44 Id. P. 57.

45 FONT I CUSSÓ, *op. cit.* p. 200.

46 Id., 58.

divina Magestat la curaria, lo que axi succehi, perquè fent-se portar a la Iglesia y Capella de dita Imatge, luego se trobà sana". Aquesta senyora en agraïment va fer algunes reformes a la capella. Fra Miquel morí el 21 d'agost de 1681.

FRA JOSEP FAGEDA, BISBE DE GIRONA

Josep Fageda (Vic, 1608 - Tortosa, 1685) estudià filosofia i teologia a Barcelona i el 1628 va ingressar al monestir de Sant Jeroni de la Murtra. Professor de teologia a Salamanca fou successivament prior dels jerònims d'aquella ciutat, de la Murtra i de Sigüenza i visitador dels monestirs de Castella. Felip IV el va presentar com a bisbe de Girona (1660-64). El seu govern pastoral no fou gaire encertat i va tenir conflictes amb el capítol gironí. Fou traslladat a Tortosa el 1664 on va tenir un episcopat més pacífic i durador.⁴⁷

El 27 d'agost del 1675 surt citat en un nomenament: atesa la devoció de Canet a la Mare de Déu de Misericòrdia i l'abundància de presentalles a l'església vella, es disposa que el clavari eclesiàstic de la confraria del Roser sigui també clavari de la devoció, i que hi actuï junt amb Jeroni Saladriga, sastre i administrador nomenat pel bisbe Fageda,⁴⁸ cal suposar que uns anys abans.

FRA JAUME TEIXIDOR PROCURADOR DEL BISBE

El 1660, Jaume Teixidor, religiós de Sant Jeroni de la Murtra, procurador de fra Josep Fageda, bisbe electe, pren possessió del bisbat.⁴⁹ L'any següent, en aquesta mateixa condició, nomena batlle de Dosquers (el castell del qual pertanyia a la mitra) Felicià Pujol i Marifont, pagès d'aquest lloc.⁵⁰ Aquell mateix any Joan Bacó, sagristà de Palafrugell; Martí Rich, rector de les Planes; Pere Vehí, rector de Navata; Pere Torrent; Josep Miralles, rector de Tregurà; Jaume Puig, sagristà de Fortià, i Jeroni Llaguna, sagristà de Torroella de Montgrí, col·lectors del subsidi nomenats pel sinode, fan procura a Jaume Teixidor, monjo de Sant Jeroni de la Murtra, per cobrar.⁵¹ També aquell any va signar la venda feta per Francesc Carles, pagès

47 BADA, J., a *Diccionari d'història eclesiàstica de Catalunya*, vol. II p. 141.

48 ADG U-265 fol. 77.

49 ADG. D-31 fol.174.

50 ADG D-316 fol. 44.

51 ADG D-316 f 100v.

de Torroella de Montgrí, d'una terra dita camp Rovellat, situada a Ullà.⁵²

Finalment Antoni Vilarrasa, negociant d'Arenys, procurador de Miquel Vilarrasa, clergue, substitueix en la procura Jaume Teixidor, monjo de Sant Jeroni de la Murtra, 1661.⁵³ L'any 1662, fra Jaume Teixidor, en qualitat de procurador del bisbe, firma rebut a Joan Pau Bosch de Platraver, donzell d'Olot, de 40 lliures de pensions d'un censal.⁵⁴

DOMÈNEC ROVIRA, ESCULTOR⁵⁵

Nasqué a Sant Feliu de Guíxols el 29 d'abril de 1608. Abans de 1632 ja tenia taller a Barcelona. Féu el sagrari de l'església de Sant Jaume, la imatge de sant Pau que formava part del retaule dedicat a aquest sant a Santa Maria del Mar i va contractar també el retaule major de la capella del Bonsuccés. El 1641 li fou encarregat un sagrari amb més de 48 figures d'àngels, sacerdots, virtuts i d'altres. Entre 1644 i 1658 va treballar en el retaule del Rosari de Sant Vicenç de Llavanes, el de Nostra Senyora de l'Aigua per Vilafranca del Penedès, un altre del Rosari de Calella. Vers el 1650 va construir l'altar barroc del Sant Crist de l'església conventual de la Murtra. Cap el 1670 l'altar fou daurat a expenses de l'esmentat fra Josep de Fageda.⁵⁶ Es conserva un gravat extret de la capçalera dels goigs⁵⁷: es tracta d'un retaule arquitectònic, barroc, amb un cambril flanquejat per tres columnes de capitell corinti que sostenen un arc rebaixat semblant al del temple que hi ha a la cantonada SO del claustre. La imatge del Sant Crist està flanquejada per les de la Mare de Déu i sant Joan apòstol, probablement de talla. A l'àtic hi ha dos angelets asseguts sobre l'arc que sostenen un medalló oval amb el rostre de Crist imprès en el llenç de la Verònica; a banda i banda hi ha dos àngels més, asseguts als acabaments d'una cornisa truncada que porten, respectivament, la llança de Longí i la canya amb l'esponja. A l'antependi hi ha el lleó atribut de sant Jeroni.

52 ADG D-316 f 148.

53 ADG D-316 f 121v.

54 ADG D-317 f. 3.

55 Vegeu el complet estudi de ESTEVA CRUAÑAS, L., "El retaule de l'escultor guixolenc Domènec Rovira El Major (1657-1678)" a EBE, núm. 11 (1992), p. 111-220.

56 FONT i CUSSÓ, p. 174.

57 Reproduït a FONT i CUSSÓ, J., La Voz de Badalona, núm. 363, 9 d'abril de 1965; 62 articles, p. 178.

A Sant Jeroni de la Murtra es conserva un altra gravat de principi del segle XIX⁵⁸ que també reproduïm i que mostra el retaule quan ja s'havia traslladat a la nova capella (1742). L'arquitectura és substancialment la mateixa. Les imatges de Maria i de Joan han estat substituïdes per dos àngels que porten uns canelobres de doble braç amb dos ciris. El baldaquí té una marquesina i es devia poder tancar amb cortines, potser les que havia regalat Violant Mora i de Peguera.⁵⁹ Els àngels amb atributs de la Passió han estat substituïts per uns altres que inviten a venerar el crucificat i dos pebeters en flames. Sobre la cornisa de l'àtic hi ha un sol radiant. Al peu de la imatge hi ha un sagrari i a l'antependi de l'altar es llegeix: "*VERDADERO RETRATO DE LA MILAGROSA IMAGEN DEL SANTO CRISTO QUE SE VENERA EN EL INSIGNE MONASTERIO DE S. GERÓNIMO DE LA MURTRA DE BARCELONA.*" I al peu del gravat, delineat per Josep Soch i gravat per Josep Coromina⁶⁰, es llegeix: "*El Eminentísimo y Reverendísimo Señor Don Lázaro Palavicini Cardenal y algunos Ilustres y Reverendísimos Señores Arzobispos y Obispos concedieron 920 días de Indulgencia a todos los que devotamente rezaren un Credo delante esta Imagen de Christo Crucificado y el mismo Eminentísimo concedió 100 días de indulgencia a todos los que celebrasen el Santo Sacrificio de la Misa en este dicho altar y también al ayudante y a los que la ohieren que se venera en el Monastir (sic) de San Gerónimo de la Murtra de Barcelona.*" El bisbe de Girona, Baltasar Bastero (1728-1745) va concedir 40 dies d'indulgència.⁶¹ El retaule i, probablement també la imatge, desaparegueren en l'incendi de 1835. (fig. 5)

Posteriorment al de la Murtra, Rovira va realitzar el retaule major de Collbató, el de la Porciúncula al claustre dels franciscans de Barcelona i el de Sant Francesc en el claustre de la catedral d'aquesta ciutat. El 1654 va fer dos àngels en el basament de l'altar major de Santa Maria del Mar. Del 1657 al 1678 va estar actiu en el gran retaule del monestir benedictí de Sant Feliu de Guíxols. El 18 de març de 1665 amb el seu gendre Miquel Llavina va concertar la fàbrica del retaule de la Santa Creu i Santa Magdalena per col·locar

58 ASJM, Gravats; donació de la família Alier (Badalona).

59 FONT I CUSSÓ, p. 177.

60 Josep Coromina pot ser l'escultor que juntament amb Josep Bover el 1832 va maldar amb cruesa per substituir Damià Campeny (Mataró, 1771 - Barcelona, 1855), el gran escultor neoclàssic català, segons recull el llibre d'actes de la Junta de Llotja. Vegeu CID, C. - RIERA, A., *La vida y la obra del escultor neoclásico catalán Damián Campeny*. Barcelona, Biblioteca de Catalunya, 1998, p. 74.

61 FONT I CUSSÓ, op. cit. p. 177.

Fig. 5: Gravat del retaule del Sant Crist de Sant Jeroni de la Murtra, extret de la capçalera dels goigs (reproduït a FONT I CUSSÓ, J. *La Voz de Badalona*, núm. 363, 9 d'abril de 1965; 62 articles, p. 178). Gravat del retaule del Sant Crist de Sant Jeroni de la Murtra de principi del segle XIX (ASJM).

en una capella que hi havia sota l'orgue de l'església parroquial de Figueres. El 1671 va fer dues tribunes i dos finestrals en l'església del monestir de Montserrat i el 1670-1681 amb la col·laboració del seu nebot Domènec Rovira el Menor va construir el retaule de l'església de l'Arboç (Baix Penedès). El 18 d'agost de 1679 va signar la sol·licitud que van presentar 28 escultors barcelonins al Consell de Cent per tal que se'ls permetés constituir el gremi o confraria dels escultors, separat del de fusters. També van signar el seu nebot Domènec Rovira *El Jove* i el seu gendre Miquel Llavina. El dia 7 de novembre de 1680 el rei va signar el privilegi que creava a Barcelona la confraria dels Sants Màrtirs escultors. També li és atribuïda una escultura de sant Benet que es conservava a la sagristia de l'església de Sant Feliu de Guíxols. Morí el dijous sant de l'any 1678 i fou enterrat a la tomba de la família Enveja a Sant Jeroni.⁶² La seva néta, Maria Llavina i Rovira, vídua de Fèlix Rovira, diu en el seu testament: *"elegesch la sepultura a mon cadaver fahedora en la Iglesia*

⁶² FONT I CUSSÓ, op. cit. p. 173. Segons L. Esteva morí el 1679.

del monastir convent de Sant Jeronym de la Vall de Betlem, altrament dit de la Murtra en lo present Bisbat de Barcelona en lo vas de Domingo Rovira mon avi maternal construït en la Capella del Sanct Christo de la Iglesia de dit monastir y Convent. La qual sepultura vull me sie feta a disposicio y coneguda de dit mos marmessors..."⁶³

FRA JOSEP BRUSÉS, PROFÈS I CANTOR

Al Llibre V d'Actes Capitulars de Sant Jeroni de la Murtra, hi llegim que el 14 d'agost de 1778 "*proposa N.P. Prior que en atenció que Joseph Brusés, natural del Bisbat de Girona, de edat de 21 anys y mesos y Anton Nogués y Duran, natural de Barcelona, de edat de 21 anys y mesos (los dos estudiants y de molt bona veu y també ben instruïts en lo cant plà, que molt temps y havia que pretenien nostre Sant Hàbit per choristas) si venian bé en que se los donàs y fossen admesos a dit Nostre Sant Hàbit, a lo que vingué bé la Comunitat*".⁶⁴

PERE TIBAU, MÚSIC

Segons l'acta capitular, el 21 d'abril de 1772, "*proposa N.P. Prior [fra Francesc Catà] que en atenció que la Comunitat estava inclinada a conservar la Música per major culto de Déu y alivio de dita Comunitat y que S.P. estava en la intelligencia y bastantament informat per alguns Pares intelligents de est Nostra Monastir que hi havia dos minyons de gran habilitat en la música, lo un per tocar lo baxó ó Obué y flauta y bihulí (sic.) y de mediana veu, lo qual se anomenaba Manuel Raset de edad de 21 anys natural de Barcelona; y altre per la veu de contralt y hàbil de bihulí, que se diu Pere Tibau, de edat de 20 anys, natural de la vila de Castelló de Ampurias, bisbat de Girona, los quals, además de las referidas circunstancias, eran sans de cos y de lloables costums y molt desitjosos de lograr sa pretenció que era viurer en nostra companyia, si volia la Comunitat se passassen a votar, lo que se efectuà ab lo consentiment dels Pares Diputats y quedaren admesos a nostre Sant Hàbit per los Pares Capitulars y N.P. Prior*" i afegeix: "*Pere Tibau no fou vestit [és a dir no va rebre l'hàbit] per falta de salut*".⁶⁵

63 ANB, Notari Jeroni Brotons. 865/40 1686-1720 f. 81 a 83. Agracixo al Sr. Jordi Llavina, descendent de la família, aquesta referència.

64 Llibre V dels Actes Capitulars del Monastir de Sant Geronim de la Murtra, prólogo y transcripción por J.M. CUYÀS TOLOSA, Badalona, 1966 p.71.

65 Ibid. p. 59.

EL SABIO IGNORANTE

És el títol d'una obra on es descriuen els defectes dels savis i la mala cultura de les ciències, expressat en diàlegs. Està dedicat a la molt venerable comunitat de Sant Geroni [sic] de la Murtra, pel P. Joseph Sans, monjo, professor i exprior del reial monestir de la Vall d'Hebron, examinador sinodal dels bisbats d'Urgell i Barcelona, vol. II, Barcelona a la plaça de l'Àngel, Impremta de Teresa Piferrer, any 1773. Enquadernat en pergamí. Té 386 pàgines i una fe d'errades firmada per P. Fernández del Val, corrector general de Sa Majestat. Aquest volum II conté del 5è al 8è diàleg col·loquial que es desenvolupa entre uns personatges imaginaris anomenats Tizio, Cayo, Julio i Bello. El 5è diàleg tracta de l'Aritmètica i els seus professors; el 6è de Jurisprudència i els seus professors; el 7è de *Theologia* i els seus professors; el 8è d'Història i els seus professors... Cadascun té una reflexió moral. A la darrera pàgina els imaginats amics s'acomiden poèticament després del llarg diàleg del llibre, tot dient Cayo: "*Vámonos todos en hora buena, que ya es tarde; ya despide sus rayos el horizonte; ya la cándida luna retira sus luces, y resplandecen los campos con la claridad del día: LAUS DEO.*" A l'última pàgina hi ha manuscrit: "*Si al pert dona dos -bintidossos de trobas y la bona amistat. Fitó Paixot Palamós.*" En aquest llibre es comenten les exageracions dels savis molts dels quals esmenta com ara Jordi Veneto, que dóna el nom dels àngels o Vicens Olmo, que dóna el pes de la terra en lliures i diu que tenen més de vanitat que de veritat.⁶⁶ L'obra és a la biblioteca familiar de la casa Ferrer Noguer de Besalú on hi arribà procedent de la farmàcia Bou de Calonge.

FRA EUDAL[D] SIMON, APOTECARI

El 4 d'octubre de 1778 llegim: "*proposa nostre P. Prior que en atenció de que Eudal Simón, fill legítim y natural de Francesch Simón. Peraire y de Maria Anna Simón y antes Perramón, de la parròquia de Sant Martí de Vilallonga, bisbat de Girona, desitjava ser admès a nostre Sant Hàbit per llec, per Apotecari, de edat de trenta y cinch anys, considerant los Pares Capitulars la necessitat teniam de Apotecari, per estar lo altre quasi del tot impossibilitat; tenint per altre part bons informes de la suficiencia de dit Pretendent, fou proposat a la*

⁶⁶ DEL POZO, M., "La farmàcia de Calonge i la família Bou". A EBE, vol. 18 (1999) p. 173-174.

Comunitat y quedà admès a nostre Sant Hàbit y se conformà nostre P. Prior. [signen]: F. Carlos Casamada Prior. F. Pere Gallissà Vicari."⁶⁷

La comunitat de la Murtra fou definitivament exclaustrada el 27 juliol de 1835 i el monestir incendiat i saquejat. Els frares ja no hi tornaran mai més. Després d'ells, d'altres gironins han visitat o han fet estada al monestir, però això ja és objecte d'una altra història.

SIGLES:

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó.

ADG: Arxiu Diocesà de Girona.

ASJM: Arxiu de Sant Jeroni de la Murtra.

⁶⁷ Ibid. p. 83-84.